

De houtstroom van meranti, vuren en populieren in 1979–1984 (I)

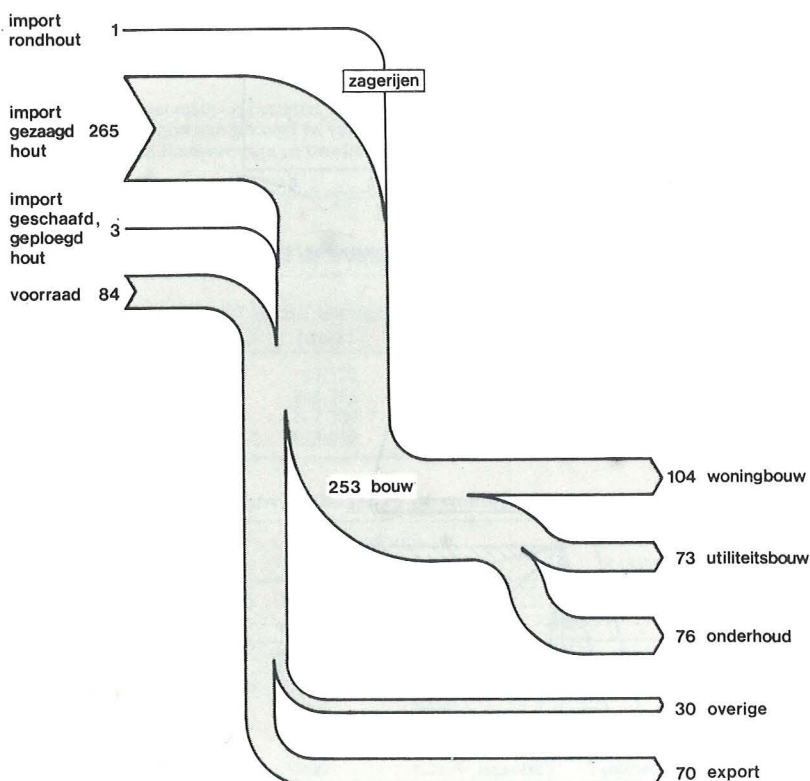
In de zomer van 1984 werd door de Stichting Bos en Hout het rapport „Houtstroomonderzoek – een voorstudie” uitgebracht. Hierover berichtten wij u reeds in „Bos en Hout Berichten” 1984, nummer 6. „Het verdient aanbeveling het houtstroomonderzoek, in de vorm van een proefproject, voor een beperkt aantal houtsoorten operationeel te maken”, luidde een van de hoofdconclusies van deze voorstudie. Dank zij een belangrijke financiële bijdrage van het Ministerie van Economische Zaken kon dit proefproject worden gerealiseerd. Inmid-

dels is dit onderzoek afgesloten en zijn de resultaten vastgelegd in het rapport „Houtstroomonderzoek meranti vuren populieren 1979–1984”¹⁾. In deze en de volgende „Bos en Hout Berichten” zullen wij u hierover nader informeren.

Algemeen

Nederland verbruikte in 1984, uitgedrukt in de benodigde hoeveelheden rondhout (rondhoutequivalenten), circa 12,5 miljoen m³ aan hout en houtprodukten. Daarvan werd ruim 11,5 miljoen m³ ingevoerd, de rest kwam uit het Nederlandse bos. Deze enorme hoeveelheid hout en houtprodukten „stroomt” langs vele wegen en in vele vormen naar tal van eindverbruikers. De omvang en de aard van deze houtstromen zijn vaak fragmentarisch of helemaal niet bekend. Met recht kan dan ook worden gesteld dat de markt van hout en houtprodukten ondoorzichtig is. Marktverschuivingen en trends zijn hierdoor moeilijk waar te nemen en nauwelijks te kwantificeren. Door het bedrijfsleven, van bosbouw tot houtverbruiker, en door de overheid worden ze vaak pas onderkend als de gevolgen voor dat bedrijfsleven merkbaar worden. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om veranderingen in de beschikbaarheid van hout of van bepaalde houtsoorten, verschuivingen in marktverhoudingen, substitutie-effecten, verzadigingsverschijnselen, enzovoorts. Het vroegtijdig signaleren en het aangeven van mogelijke oorzaken van dergelijke ontwikkelingen zijn van groot belang voor een optimaal functioneren van het betrokken bedrijfsleven en zal de overheid een betere basis kunnen verschaffen voor haar houtproductie- en houtvoorzieningsbeleid. De beschrijving van de houtstroom is een essentieel onderdeel van het houtstroomonderzoek; hij maakt de stroom van een bepaalde houtsoort in een bepaald jaar

Figuur 1. Houtstroom meranti 1982, in m³ (× 1000), exclusief schors

¹⁾ Het volledige rapport: „Houtstroomonderzoek meranti vuren populieren 1979–1984” is tegen betaling van f 75,- bij de Stichting Bos en Hout verkrijgbaar. De oplage is beperkt.

inzichtelijk. De gedetailleerdheid van deze beschrijving is bepalend voor wat men er mee kan doen. Om de beschrijving te kunnen opstellen is een uitputtende inventarisatie uitgevoerd van alle voor de periode 1979-1984 ter beschikking zijnde gegevens, die op enigerlei wijze van belang konden zijn. Bij deze inventarisatie werden zodanige lacunes geconstateerd dat afzonderlijk onderzoek hierna noodzakelijk was.

Als groot gemis werd het ontbreken van een **nationale houtoogststatistiek** ervaren. Zeker gezien de discussies rond het Meerjarenplan Bosbouw en de plannen van de overheid om de zelfvoorzieningsgraad te verhogen, is dit zeer opmerkelijk. In dit onderzoek is dankbaar gebruik gemaakt van de gegevens die door het Centraal Bureau voor de Statistiek, met name de statistieken voor de buitenlandse handel en de produktiestatistieken, de Vereniging van Nederlandse Papier- en Kartonfabrieken, De Nederlandse Houtbond, de Emballage en Pallet Vereniging, de Nederlandse Vereniging van Klompenfabrikanten en het Ministerie van VROM ter beschikking werden gesteld.

Dit eerste Bos en Hout Bericht behandelt in hoofdlijnen de belangrijkste resultaten van het onderzoek naar de stroom van meranti. Daarbij zal ook een voorbeeld worden gegeven van een prognosemodel. Met dit model kunnen de gevolgen voor de afzet van hout of houtprodukten, op grond van zelf te kiezen ontwikkelingen of scenario's, worden berekend. In een tweede Bos en Hout Bericht zullen de resultaten van het onderzoek naar de houtstromen van vuren en populieren worden behandeld.

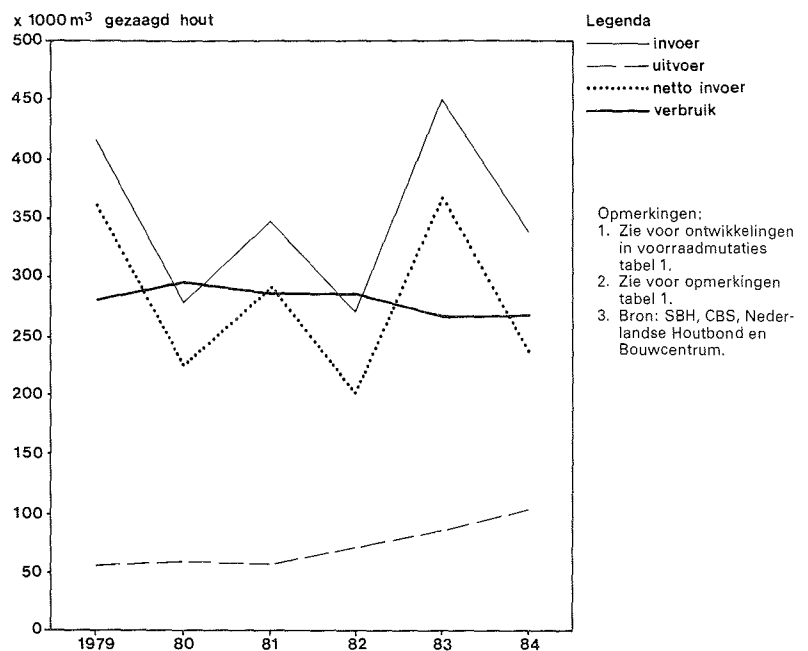
Meranti

De naam „meranti” wordt in Nederland vaak gebruikt om een groep van houtsoorten, bestaande uit lichtrode en donkerrode meranti, red lauan en seraya, aan te geven. Deze algemene naam „meranti” is in ons onderzoek overgenomen om een goede aansluiting te krijgen bij hetgeen in de praktijk gebruikelijk is. Het houtstroomonderzoek heeft dan ook op deze groep als geheel betrekking.

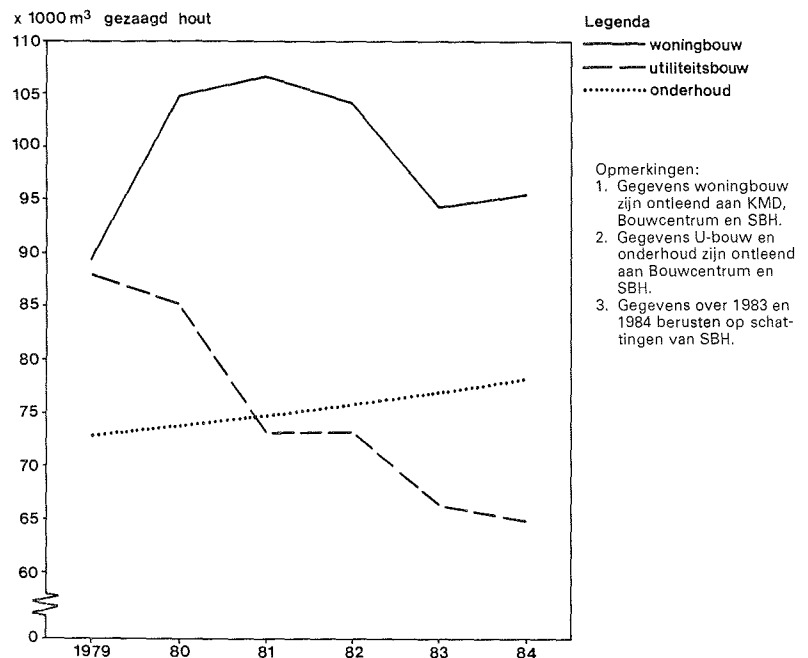
In figuur 1 is de houtstroom van meranti voor het jaar 1982 weergegeven. De houtstroombeschrijvingen voor de jaren 1979-1984 zijn in een gecompriëerde vorm weergegeven in de zogenaamde houtbalans, die in tabel 1 is opgenomen. Hij geeft aan waar het jaarlijks gebruikte hout vandaan is gekomen en waar het is gebleven. Met een dergelijke balans is het ook mogelijk de voorraadmutaties te kwantificeren.

Zoals uit tabel 1 blijkt, bedroeg de **import** van meranti over de zes onderzochte jaren gemiddeld 350.000 m³ per jaar. Daarbij valt op dat de import van rondhout vrijwel is weggefallen mede als gevolg van het uitvoer-

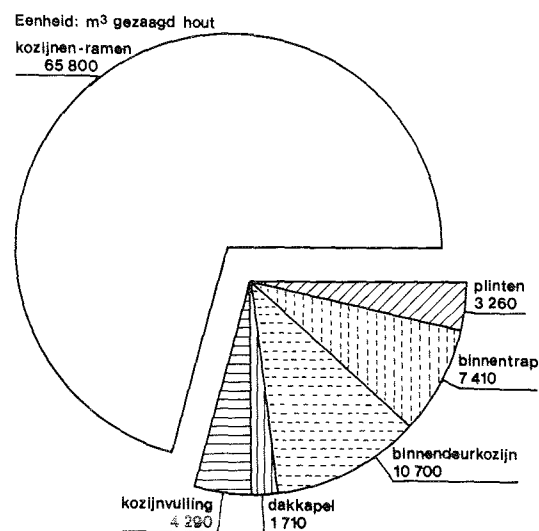
Figuur 2. Meranti: invoer, uitvoer en verbruik

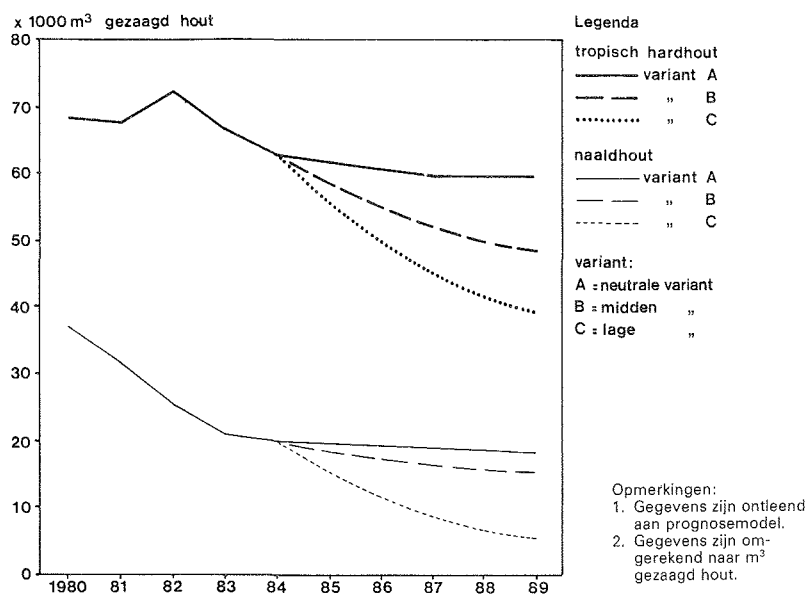
Figuur 3. Bouwnijverheid: verbruik meranti naar sector

Figuur 4. Woningnieuwbouw: afzet meranti naar bouwelement 1982

Figuur 5. Houtverbruik in kozijnen 1980-1990

Tabel 1. Houtbalans meranti 1979-1984 in m³ gezaagd hout (x 1000)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984
import:						
- rondhout ¹⁾	8	6	2	1	1	2
- gezaagd hout	395	263	337	265	447	334
- geschaafd, geploegd h. ²⁾	11	9	6	3	3	1
import totaal	414	278	345	269	451	337
binnenlandse oogst	0	0	0	0	0	0
- voorraadmutatie ³⁾	- 81	+ 73	- 6	+ 84	- 101	+ 32
totale jaarlijkse beschikbaarheid	333	351	339	353	350	369
	1979	1980	1981	1982	1983	1984
export totaal ⁴⁾	54	57	56	70	85	103
verbruik:						
* woningbouw	89	105	106	104	94	95
* utiliteitsbouw	88	85	73	73	66	65
* onderhoud	73	73	74	76	77	78
- totaal bouwnijverheid ⁵⁾	250	263	253	253	237	238
- verbruik overige ⁶⁾	29	31	30	30	28	28
totale behoefte	333	351	339	353	350	369

- 1) Incl. vierkant behakt of gezaagd, omgerekend naar gezaagd hout.
- 2) Omgerekend naar gezaagd hout.
- 3) Berekend als afgeleide, een minteken betekent dename van de voorraad en een plusteken afname.
- 4) Export rondhout nihil; exportcijfers '79-'81 gezaagd meranti ontbreken, aangenomen wordt dat 67% van de export van gezaagd en verder bewerkt tropisch loofhout uit meranti bestaat.
- 5) Volgens studie Bouwcentrum en berekeningen SBH; incl. achterstallig onderhoud uit de renovatie.
- 6) Incl. DHZ en meubelen, als restpost opgenomen ter grootte van 11,7% van het jaarlijkse verbruik in de bouw.

Tabel 2. Verbruik meranti in de woningnieuwbouw (in m³ gezaagd hout)

Jaar	Aantal woningen (stuks)	Verbruik meranti	
		totaal	per woning
1979	87.522	89.123	1,02
1980	113.756	104.648	0,92
1981	117.759	106.275	0,90
1982	123.310	103.847	0,84

Tabel 3. Belangrijkste ontwikkelingen in de woningnieuwbouw - meranti

Bouwelement	Absolute verbruik in m ³ gezaagd hout		Verschil 1982 t.o.v. 1979 in procenten	
	1979	1982	markt-aandeel	gem. verbruik per woning
kozijnen/ramen	56.700	74.000	+ 15	- 5
kozijnvulling	4.100	4.900	- 15	- 15
dakkapel	2.700	1.800	- 10	- 55
binnendeurkozijnen	16.000	11.200	- 45	- 10
binnentrap	6.500	7.700	0	- 15
plinten	3.000	4.200	?	?

verbod van Maleisië en Indonesië op rondhout. Ook de invoer van bewerkt, geschaafd en geploegd hout is sterk teruggelopen. Hierdoor bestond de import van meranti in 1984 vrijwel geheel uit gezaagd hout.

De twee Maleisische deelstaten Peninsular en Sabah leverden in 1984 tesamen 71% van het geïmporteerde hout, aanzienlijk meer dan in 1979 toen hun aandeel 57% bedroeg. Ook Indonesië wist zijn marktaandeel aanzienlijk te verhogen tot 12% in 1984, hetgeen ten koste ging van Singapore.

In figuur 2 is de ontwikkeling van de totale invoer grafisch weergegeven. Opvallend is de sterke jaarlijkse schommeling van het importvolume. Deze golfbeweging is regelmatig en vertoont een cyclus van twee jaar. Deze vrij grote schommelingen zijn terug te vinden in de ontwikkeling van de voorraadmutaties. Deze hebben zelfs een omvang kunnen bereiken van een derde van het jaarlijkse verbruik, zoals in 1983. Gezien die grote omvang van de mutaties moet worden geconcludeerd dat er kennelijk grote problemen zijn bij de afstemming van het aanbod op de vraag, hetgeen ongetwijfeld zijn weerslag zal hebben gehad op de handel. Een onderzoek naar de oorzaken van deze schommelingen is dan ook zeer aan te bevelen.

Het binnenlandse verbruik daalde in de periode 1979-1984, zoals uit tabel 1 en figuur 2 blijkt, met circa 13.000 m³. De totale jaarlijkse behoefte daarentegen steeg in dezelfde periode met maar liefst 36.000 m³. Deze stijging werd volledig veroorzaakt door een opvallend sterke stijging van de export; tussen 1979 en 1984 is deze bijna verdubbeld.

De bouwnijverheid is, zoals ook in figuur 1 duidelijk naar voren komt, het belangrijkste afzetgebied van meranti. Omdat er weinig gegevens beschikbaar zijn over het houtverbruik door de bouwnijverheid heeft de Stichting Bos en Hout een studie hiernaar laten uitvoeren door het Bouwcentrum. Uit de resultaten van deze studie, die gedeeltelijk in figuur 3 zijn weergegeven, blijkt dat de sector onderhoud een geleidelijke stijging, de sector utiliteitsbouw een sterke daling en de sector woningnieuwbouw een lichte daling van het verbruik van meranti heeft vertoond. Onder onderhoud is in dit onderzoek ook dat deel van de renovatiebouw opgenomen dat als achterstallig onderhoud kan worden aangemerkt. Omdat over de woningnieuwbouw de meest gedetailleerde gegevens beschikbaar waren, kon de houtstroom van deze sector voor de periode 1979-1982 tot op produktniveau in kaart worden gebracht. Het absolute verbruik van meranti door de woningnieuwbouw steeg in deze periode met 17%. Dit percentage geeft echter een geflatteerd beeld van de werkelijkheid (en kan daarom slechts gedeeltelijk worden gebruikt om deze ontwikkeling te beschrijven). Wat is namelijk het geval: in de genoemde periode bleek dat het gemiddelde verbruik van meranti per woning van 1,02 m³ naar 0,84 m³ is gedaald, een daling met 17%! Het absolute verbruik was in 1982 hoger dan in 1979 omdat in 1979 veel minder woningen en in 1982 veel meer woningen dan gemiddeld werden gebouwd (zie

tabel 2). Degenen die op grond van figuur 3 zouden denken dat het dan zo slecht nog niet is gegaan met het verbruik van meranti door de woningnieuwbouw zien dus een belangrijke ontwikkeling over het hoofd. Het aantal gebouwde woningen steeg weliswaar sterk, het marktaandeel van meranti nam daarentegen voor een aantal produkten af. Daarnaast daalde het gemiddelde bouwvolume per woning. Het gecombineerde effect van deze drie ontwikkelingen wordt voor het betrokken bedrijfsleven pas merkbaar als er minder huizen worden gebouwd dan gemiddeld zoals in de komende jaren mag worden verwacht. Bij het prognosemodel zal nog nader op de gevolgen van deze effecten worden ingegaan. Meranti wordt voornamelijk als produkt van de timmerindustrie in de vorm van kozijnen, ramen, kozijnvullingen, dakkapellen en binnentrappen afgezet. Figuur 4 geeft voor 1982 een overzicht van die afzet naar produktcategorie. Daaruit blijkt dat bijna driekwart van het meranti in de woningnieuwbouw werd afgezet in de vorm van kozijnen en ramen. Het marktaandeel van meranti buitenkozijnen en ramen is in deze periode licht gestegen, dat in de overige bouwelementen gedaald (zie tabel 3). De sterkste daling, met 45%, trad op in de binnendeurkozijnen. Het gemiddelde verbruik per bouwelement per woning liep voor alle bouwelementen sterk terug. Voor meer gedetailleerde gegevens over marktontwikkelingen wordt verwezen naar het volledige rapport.

Prognosemodel

Met behulp van de voor het houtstroomonderzoek ontwikkelde methodiek is het mogelijk gebleken prognoses te maken voor de afzet van hout. Hierbij moet worden bedacht dat een prognosemodel niet meer dan een hulpmiddel is waarmee de consequenties van verschillende ontwikkelingen voor de toekomstige houtafzet nader in kaart kunnen worden gebracht.

Ter illustratie is voor de woningnieuwbouw een prognose gegeven van het houtverbruik in buitenkozijnen tot 1990 onder drie verschillende omstandigheden. Be-

langrijk voor het verkrijgen van prognoses zijn goede basisgegevens en die vergen een goede kennis van de markt. Deze gegevens kunnen onder andere worden verkregen door gebruik te maken van een zogenaamd „Delphi-panel”. In zo'n panel heeft een aantal deskundigen zitting die uitspraken doen over toekomstige marktontwikkelingen. Deze uitspraken hebben niet alleen betrekking op hout maar ook op concurrerende materialen.

Het Bouwcentrum bezit op dit moment een dergelijk panel. Dit voorbeeld stoelt dan ook gedeeltelijk op de uitspraken van dit panel.

Voor een drietal varianten zijn, met behulp van een computerprogramma dat door de Stichting Bos en Hout is ontwikkeld, de gevolgen voor de afzet van tropisch hardhout en naaldhout berekend en in figuur 5 grafisch weergegeven.

Variant A is de neutrale variant, waarbij is uitgegaan van een bouwproductie van 100.000 woningen per jaar en van een gelijkblijvend marktaandeel van houten buitenkozijnen.

Variant B is de middenvariant, hierbij is uitgegaan van een bouwproductie van 89.000 woningen en een gelijkblijvend marktaandeel van houten buitenkozijnen.

Variant C tenslotte is de lage variant; verondersteld wordt een daling van het bouwvolume tot 89.000 woningen en een daling van het marktaandeel van houten buitenkozijnen met circa 20%.

Uit figuur 5 blijkt duidelijk de invloed van de varianten op de afzet van hout in de vorm van buitenkozijnen.

Het prognosemodel is een instrument dat in principe door iedere belanghebbende en voor ieder produkt kan worden gebruikt mits een aantal basisgegevens beschikbaar zijn. Wel moeten we nadrukkelijk stellen dat prognoses niet zijn bedoeld om een bepaalde *zekerheid* te geven voor toekomstige ontwikkelingen. Ze zijn bedoeld om de *onzekerheid* omtrent die ontwikkelingen te verkleinen. De overblijvende onzekerheid zal bepalend zijn voor de mate waarin de prognoses het te voeren beleid zullen beïnvloeden.

ir. L. J. M. Dielen